

Data

12 lutego 2018

Autor

Rafał Trzeciakowski
Karolina Wąsowska

Skrócenie okresu przedawnienia roszczeń - słuszny kierunek, niedopracowane rozwiązania

- Projekt ustawy autorstwa Ministerstwa Sprawiedliwości proponuje skrócenie okresu przedawnienia w kodeksie cywilnym (dot. osób fizycznych i prawnych) z 10 do 6 lat. To słuszny kierunek, ale projekt wymaga dopracowania.
- We współczesnej gospodarce długie okresy przedawnienia mogą w większym stopniu niż w przeszłości prowadzić do zapychania sądów drobnymi sprawami. Dotychczasowy 10-letni okres przedawnienia obowiązuje od początku uchwalenia kodeksu cywilnego w 1964 r. Od tego czasu powstało wiele modeli biznesowych, zakładających rozszerzenie kredytu na szeroką grupę konsumentów, m.in. w postaci kart kredytowych, tzw. chwilówek czy zakupów ratalnych. Miało to związek m.in. z rewolucją IT w windykacji długów, która poprawiła skuteczność i ograniczyła koszty dochodzenia roszczeń. Wraz z rozszerzeniem dostępu do kredytu na biedniejsze grupy konsumentów wzrósł odsetek niespłaconych długów. Długie okresy przedawnienia mogą powodować przerzucanie kosztów rozwoju tych modeli biznesowych na podatników przez zapychanie sądów.
- Krótszy okres przedawnienia będzie zachęcał pożyczkodawców do ostrożniejszej oceny ryzyka. Nowe produkty kredytowe, skierowane do biedniejszych gospodarstw domowych, stwarzają ryzyko nadużyć. Firmy mogą przyznawać pożyczki bez zachowania należytej staranności i w razie problemu ze spłatą liczyć na wieloletnie postępowanie sądowe i egzekucyjne.
- Skrócenie okresu przedawnienia będzie dawało wierzycielom bodziec do wcześniejszej sprzedaży długów profesjonalnym firmom windykacyjnym, co przyspieszy ściągalność.
- Długie okresy przedawnienia generują koszty, wymuszając na dłużnikach wieloletnią archiwizację dokumentacji, aby po latach mogli udowodnić spłatę długu.
- Kraje anglosaskie na tle kontynentalnej Europy Zachodniej charakteryzują się krótkimi okresami przedawnienia (2-6 lat) i szerokim rozpowszechnieniem kart kredytowych (6-10-krotnie częstsze), chwilówek (2-krotnie częstsze) i zakupów ratalnych (2-krotnie częstsze). Większość krajów Europy Środkowo-Wschodniej łączy długie okresy przedawnienia z popularnością chwilówek i zakupów ratalnych analogiczną do krajów

anglosaskich. Korzystne mogłoby być skrócenie w tych krajach okresów przedawnienia. W analogicznej sytuacji Hiszpania skróciła w 2015 r. okres przedawnienia z 15 do 5 lat.

- Proponujemy dopracowanie projektu w dwóch obszarach:
 - Pozostawienie informacji o długu w bazie Biura Informacji Gospodarczej (BIG) premiowałoby rzetelnych kredytobiorców, dobrowolnie spłacających dług po przedawnieniu. W myśl projektu przedawniony dług będzie pozostawał jedynie w bazie Biura Informacji Kredytowej (BIK) i tam dobrowolna spłata będzie poprawiała zdolność kredytową. W USA firmy windykacyjne często uzyskują spłaty długów po terminie. Taka windykacja nie angażuje organów państwa i nie przerzuca kosztów na podatników.
 - Zakaz wnoszenia pozwów o przedawnione wierzytelności i straszenia takimi pozwami pod sankcją odszkodowania na rzecz dłużnika byłby lepszym rozwiązaniem od proponowanego w projekcie nałożenia na sądy obowiązku sprawdzania z urzędu, czy upłynął okres przedawnienia. Proponowane przez nas podejście nie obciąża bowiem dodatkowymi obowiązkami sądów. Co więcej, zwiększa to pewność dłużników co do zajścia przedawnienia, ponieważ w przeciwieństwie do projektu i stanu obecnego nie pozostawia sądowi decyzji odnośnie tego czy uwzględnić upływ okresu przedawnienia.

Projekt ustawy autorstwa Ministerstwa Sprawiedliwości¹ proponuje skrócenie okresu przedawnienia w kodeksie cywilnym z 10 do 6 lat. Jednocześnie przedawnienia mają być uwzględniane przez sąd z urzędu, z wyjątkiem sytuacji, w których sąd może odstąpić od tego ze względów słuszności. Obecnie dłużnik (pozwany) musi sam podnieść zarzut przedawnienia, a sąd może go nie uwzględnić. Długi konsumenckie zamieszczone w bazie BIG ulegają wykreśleniu po upływie terminu przedawnienia; po zmianach obejmie to również przedsiębiorców. Szczegółowy opis zmian znajduje się na końcu tekstu w Tabeli 1.

1. Korzyści ze skrócenia okresu przedawnienia

We współczesnej gospodarce długie okresy przedawnienia mogą w większym stopniu niż w przeszłości prowadzić do zapychania sądów drobnymi sprawami na koszt podatników. Dotychczasowy 10-letni okres przedawnienia obowiązuje od początku uchwalenia kodeksu cywilnego w 1964 roku. Od tego czasu powstało wiele modeli biznesowych zakładających rozszerzenie kredytu pod postacią kart kredytowych, chwilówek czy zakupów ratalnych na szeroką grupę konsumentów. Miało to związek m.in. z komputeryzacją windykacji długów w latach '90, która poprawiła skuteczność i ograniczyła koszty dochodzenia roszczeń.

¹ Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy, RCL, <http://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12300154/katalog/12444249#12444249>

Drozd i Serrano-Padial (2017) pokazują, że ten czynnik stał za rozpowszechnieniem kart kredytowych w USA. Wraz z rozszerzeniem dostępu do kredytu na biedniejsze grupy konsumentów wzrósł odsetek niespłacanych długów. Długie okresy przedawnienia mogą powodować przerzucanie kosztów rozwoju tych modeli biznesowych na podatników przez zapychanie sądów licznymi sprawami sprzed lat na relatywnie małe kwoty.

Krótszy okres przedawnienia będzie zachęcał pożyczkodawców do ostrożniejszej oceny ryzyka. Nowe produkty kredytowe nastawione na biedniejsze gospodarstwa domowe stwarzają ryzyko nadużyć, w których firmy mogą przyznawać pożyczki bez zachowania należytej ostrożności, w razie problemu ze spłatą licząc na wieloletnie postępowanie egzekucyjne. Co więcej, jeżeli sklep udziela np. rat 0% na telewizory bez zabezpieczenia i dokładnego sprawdzenia klienta, to jest świadomy, że część osób ich nie spłaci. Nie ma powodu, żeby był szczególnie chroniony długimi okresami przedawnienia przed konsekwencjami własnej strategii biznesowej.

Skrócenie okresu przedawnienia przyspieszy ściąganie długów. Wierzyciele będą mieli bodziec do wcześniejszej sprzedaży długów profesjonalnym firmom windykacyjnym, co przyspieszy ściągalność. W wypowiedzi prasowej przedstawiciel dużej firmy windykacyjnej przewiduje, że po skróceniu okresu przedawnienia wierzyciele będą wcześniej sprzedawali długi.² Trzeba się tego spodziewać, ponieważ wartość długu do sprzedaży spada wraz ze zbliżaniem się terminu przedawnienia. Szybsza sprzedaż długów przyspieszy windykację.

Długie okresy przedawnienia wymagają wieloletniej archiwizacji dokumentacji, aby później móc udowodnić spłatę długu. Co więcej, wraz ze wzrostem popularności pożyczek konsumenckich, długi spłacają coraz częściej osoby prywatne, dla których archiwizacja może być bardziej kłopotliwa niż dla przedsiębiorstw.

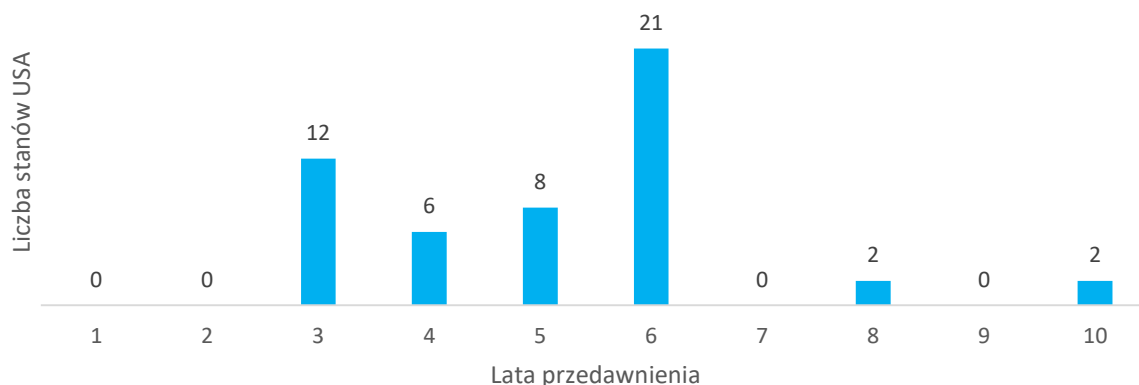
2. Przykłady ze świata

Powyżej argumentowaliśmy, że krótsze okresy przedawnienia mogą lepiej pasować do szerokiej współcześnie dostępności kredytu, w szczególności dla biedniejszych gospodarstw domowych. Poniżej pokazujemy, że kraje anglosaskie charakteryzują się właśnie krótkimi okresami przedawnienia i szerokim rozpowszechnieniem kart kredytowych, chwilówek i zakupów ratalnych, podczas gdy w większości kontynentalnej Europy Zachodniej sytuacja jest odwrotna. Przy tym długie okresy przedawnienia są tylko jednym z wielu zróżnicowanych czynników ograniczających dostępność produktów kredytowych kierowanych do biedniejszych gospodarstw domowych. Większość krajów Europy Środkowo-Wschodniej łączy natomiast długie okresy przedawnienia z popularnością chwilówek

² Gazeta Wyborcza, Dłużnicy krócej ścigani za długi. Nowe przepisy uderzą w "śmieciowych windykatorów", Kolińska-Dąbrowska, M., 23.01.2018, <http://wyborcza.pl/7,155287,22911314,kto-sie-juz-boi-ustawy-o-przedawnieniach.html>

i zakupów ratalnych analogiczną do krajów anglosaskich. Dlatego korzystne mogłoby być skrócenie w tych krajach okresów przedawnienia, tak jak to w analogicznej sytuacji zrobiła Hiszpania skracając w 2015 roku okres przedawnienia z 15 do 5 lat.

Wykres 1. Liczba stanów USA w których dług z karty kredytowej przedawnia się po danej liczbie lat

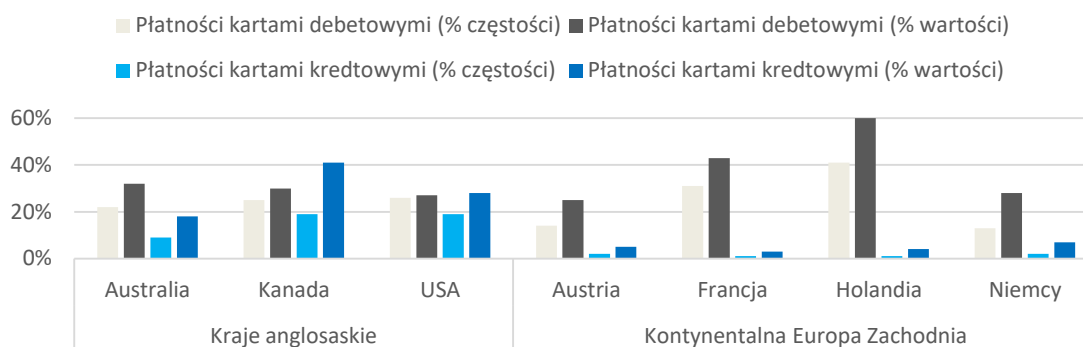

W przypadku Kentucky prawo jest niejasne, czy do kart kredytowych ma zastosowanie termin 5 czy 15 lat. Licząc, że tekst dotyczy długów konsumenckich założyliśmy krótszy 5-letni okres.

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie CreditCards.com, State statutes of limitation for credit card debt, Williams, F.O., 13.11.2017, <https://www.creditcards.com/credit-card-news/credit-card-state-statute-limitations-1282.php>

Wśród krajów rozwiniętych krótkimi okresami przedawnienia charakteryzują się m.in. kraje anglosaskie, a długimi większość kontynentalnej Europy Zachodniej. W krajach anglosaskich jest to 2-6 lat w Australii w zależności od prowincji, 6 lat w Irlandii, 3-6 lat w Kanadzie w zależności od prowincji, 6 lat w Nowej Zelandii, 3-6 lat w Stanach Zjednoczonych w zależności od stanu (Goldberg, 2006; aktualny stan dla długu z kart kredytowych przedstawia Wykres 1) i 6 lat w Wielkiej Brytanii. Trudno znaleźć przegląd, który wiarygodnie porównywałby okresy przedawnienia w Europie Zachodniej ze względu na skomplikowanie i zróżnicowanie tych systemów prawnych. Okres przedawnienia może zależeć od tego, czy dotyczy czasu na złożenie pozwu czy wykonanie wyroku sądu (w Polsce ani krajach anglosaskich nie różnicuje się między tymi dwoma terminami), tego której części prawa cywilnego dotyczy, która instancja sądu wydała przedawniany wyrok, a także możliwości zatrzymywania i wznawiania od początku biegu okresu przedawnienia. Co do zasady te okresy w Europie Zachodniej są jednak dłuższe, np. w Austrii i Niemczech wyrok sądu przedawnia się po 30 latach, w Grecji i Holandii po 20 latach, a we Francji po 15 latach. Te długie okresy są niekiedy kompensowane krótkim okresem przedawnienia możliwości złożenia pozwu, ale dodatkowo wydłużają je reguły zatrzymywania i wznawiania od początku biegu przedawnienia (również w Polsce), które w systemach anglosaskich są bardzo ograniczone.

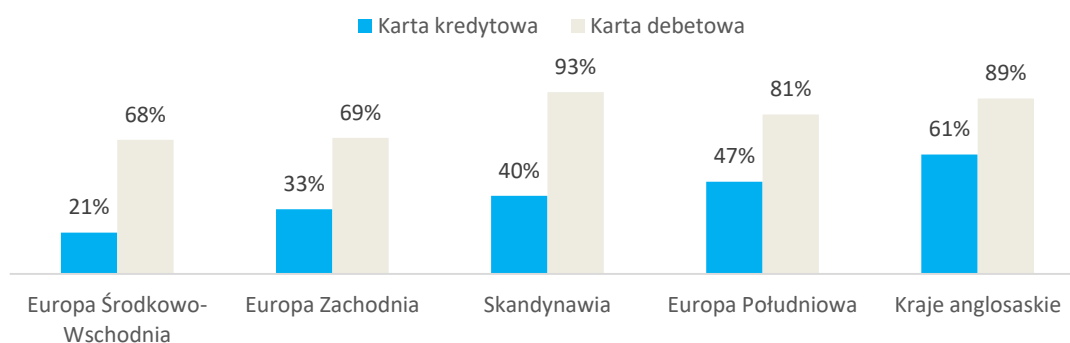
Wykres 2. Popularność transakcji kartami debetowymi i kredytowymi (% transakcji)

Autorzy zbierali dane w 2012 roku dla USA, 2011 Austrii, Francji, Holandii i Niemiec, w 2010 Australii, a w 2009 Kanady.

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Bagnall et al. (2016)

Wykres 3. Posiadanie kart kredytowych i debetowych (% populacji powyżej 15 lat, 2014)

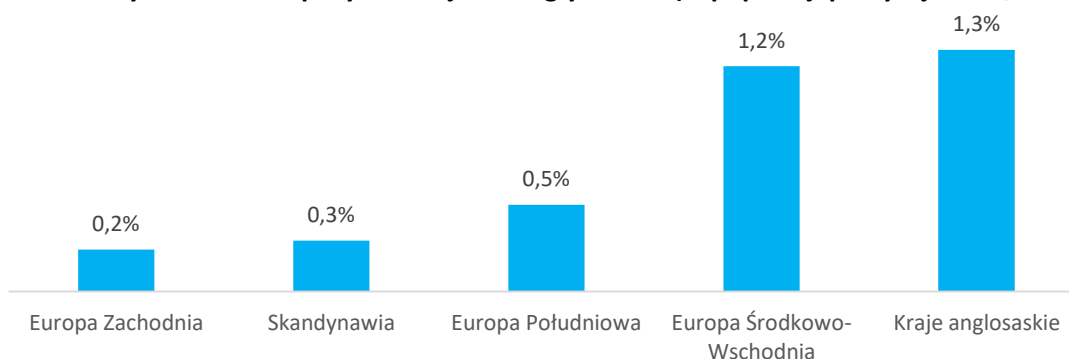

Grupy krajów zdefiniowano następująco: Europa Zachodnia: Austria, Belgia, Francja, Holandia, Niemcy; Skandynawia: Dania, Finlandia, Szwecja; Europa Południowa: Grecja, Hiszpania, Portugalia, Włochy; Kraje anglosaskie: Australia, Irlandia, Kanada, USA, W. Brytania; Europa Środkowo-Wschodnia: Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Słowacja, Słowenia, Polska, Rumunia, Węgry.

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Banku Światowego

Kraje anglosaskie charakteryzują się również szerszym niż większość kontynentalnej Europy Zachodniej dostępem do kredytu w postaci kart kredytowych, chwilówek i zakupów ratalnych. Po pierwsze, zakupy za pomocą kart kredytowych są w krajach anglosaskich 6-10 razy częstsze niż w kontynentalnej Europie Zachodniej (Wykres 2), a odsetek posiadaczy takich kart dwukrotnie wyższy (Wykres 3). Wynika to z różnic dostępności kredytu, a nie różnic technicznych, ponieważ własność kart debetowych jest w kontynentalnej Europie Zachodniej nawet nieco częstsza. Po drugie, chwilówki są 6-krotnie częstsze w krajach anglosaskich (Wykres 4). Większość krajów kontynentalnej Europy Zachodniej reguluje chwilówki na tyle restrykcyjnie, że efektywnie zakazuje takiego produktu (wśród krajów anglosaskich tylko Irlandia). Po trzecie, zakupy ratalne są 2-krotnie bardziej popularne w krajach anglosaskich (Wykres 5).

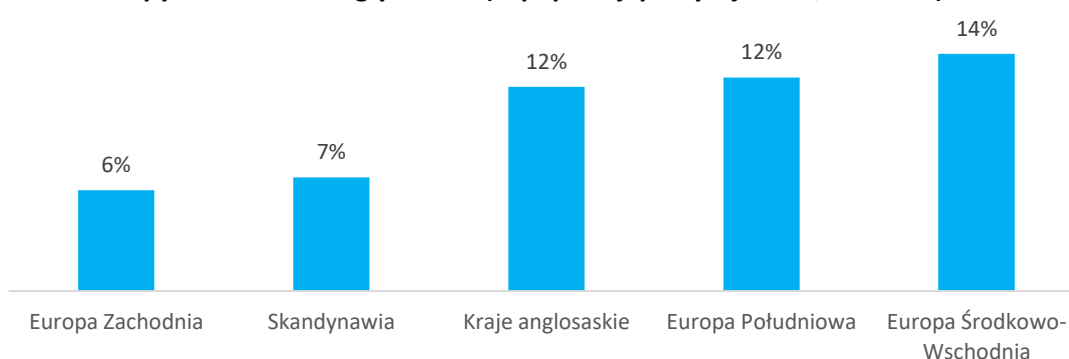
Wykres 4. Pożyczki w firmie pożyczkowej w ubiegłym roku (% populacji powyżej 15 lat, 2014 rok)

Od tamtego czasu część krajów ograniczyła wysokość maksymalnych kosztów pożyczek, efektywnie zakazując chwilówek. Grupy krajów zdefiniowano następująco: Europa Zachodnia: Austria, Belgia, Francja, Holandia, Niemcy; Skandynawia: Dania, Finlandia, Szwecja; Europa Południowa: Grecja, Hiszpania, Portugalia, Włochy; Kraje anglosaskie: Australia, Irlandia, Kanada, USA, W. Brytania; Europa Środkowo-Wschodnia: Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Słowacja, Słowenia, Polska, Rumunia, Węgry.

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Banku Światowego

Wykres 5. Zakupy ratalne w ubiegłym roku (% populacji powyżej 15 lat, 2014 rok)

Grupy krajów zdefiniowano następująco: Europa Zachodnia: Austria, Belgia, Francja, Holandia, Niemcy; Skandynawia: Dania, Finlandia, Szwecja; Europa Południowa: Grecja, Hiszpania, Portugalia, Włochy; Kraje anglosaskie: Australia, Irlandia, Kanada, USA, W. Brytania; Europa Środkowo-Wschodnia: Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Słowacja, Słowenia, Polska, Rumunia, Węgry.

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Banku Światowego

Długie okresy przedawnienia w wielu krajach nie są jedynym ani najważniejszym czynnikiem ograniczającym rozwój produktów kredytowych skierowanych do biedniejszych gospodarstw domowych. W Niemczech chwilówki są efektywnie zakazane, a banki zniechęca się regulacyjnie do przyznawania kart kredytowych biedniejszym, a więc bardziej ryzykownym, klientom. We Francji próby banków rozszerzenia kredytu na biedniejsze gospodarstwa domowe poskutkowały wzrostem odsetka niespłacanych zobowiązań. To w połączeniu z długim okresem przedawnienia i regulacjami szybko odbierającymi dostęp do kredytu dłużnikom spóźniającym się ze spłatą zobowiązań, doprowadziło do długoterminowego wykluczenia kredytowego dużej liczby pożyczkobiorców. Sondaż z 2004 roku pokazał, że 20% gospodarstw o niskich dochodach

doświadcza w którymś momencie tego problemu. Wykluczenie kredytowe skutkuje we Francji i Niemczech 2-3 krotnie większym rozpowszechnieniem pożyczek w szarej strefie niż w Wielkiej Brytanii, ale najbardziej skrajnym przykładem jest tu Japonia. W Japonii szara strefa pożyczek jest kontrolowana przez mafię. Ograniczenie maksymalnych stóp procentowych w 2006 roku doprowadziło nie tylko do rozrostu szarej strefy, ale i skokowego wzrostu bankructw samozatrudnionych przedsiębiorców (Ellison i Forster, 2008). Również w Rzymie (we Włoszech chwilówki są zakazane) w okresie kryzysu strefy euro przedsiębiorcy byli zmuszeni korzystać z pożyczek w szarej strefie (Marinero, 2017). Innym czynnikiem ograniczającym rozwój nowych form kredytu może być słabiej rozwinięta w kontynentalnej Europie Zachodniej i Skandynawii upadłość konsumencka niż w Stanach Zjednoczonych (Niemi-Kiesiläinen, 1999).

W pierwszej części pokazaliśmy, że krótkie okresy przedawnienia mogą ułatwiać pogodzenie szerokiego dostępu do kredytu z efektywnością ściągania długów. Jakkolwiek brak dowodów na związek przyczynowo skutkowy długości okresów przedawnienia w prawie cywilnym i popularności nowych szerokich form dostępu do kredytu w poszczególnych krajach, to istnieją dwa główne sposoby osiągnięcia efektywności ściągania długów. Po pierwsze, otwarcie dostępu do kredytu szerokiej części społeczeństwa i ograniczenie presji na system sądowiczy krótkimi okresami przedawnienia tak, jak to robią kraje anglosaskie. Po drugie, pozostawienie ograniczonego dostępu do kredytu dla szerszych części społeczeństwa (np. większość krajów Europy Zachodniej, jak Austria, Belgia, Francja, Holandia czy Niemcy, zakazuje chwilówek) i długich okresów przedawnienia tak, jak to robi większość krajów kontynentalnej Europy Zachodniej. W tę alternatywę wpisują się reformy z Hiszpanii, która stanowi wyjątek na tle kontynentalnej Europy Zachodniej pod względem legalności i rozpowszechnienia chwilówek, a także popularności zakupów ratalnych i kart kredytowych. W 2015 roku Hiszpania skróciła okres przedawnienia możliwości złożenia pozwu i wyroku sądu z 15 do 5 lat.

Kraje Europy Środkowo-Wschodniej niekorzystnie łączą długie okresy przedawnienia (z wyjątkiem Rumunii i Węgier) z rozpowszechnieniem chwilówek (Wykres 4) i zakupów ratalnych (Wykres 5) porównywalnym do tego z krajów anglosaskich. Karty kredytowe są mniej popularne, prawdopodobnie ze względu na niższe dochody mieszkańców regionu w porównaniu do krajów anglosaskich i Europy Zachodniej.

Naszym zdaniem nowe modele biznesowe rozszerzające dostęp do kredytu dzięki wyższej efektywności są co do zasady korzystne i lepiej wzorem Hiszpanii dostosować do nich okres przedawnienia niż ograniczać ich rozwój wzorem innych krajów kontynentalnej Europy Zachodniej. Najlepiej opisane z tej perspektywy są chwilówki, które ułatwiają wyładanie konsumpcji (Zaki, 2016) i poprawiają bezpieczeństwo w nagłych potrzebach (Morse, 2011) biedniejszym gospodarstwom domowym, które są często odcięte od innych legalnych form kredytu. Cytowani wcześniej Ellison i Forster (2008) pokazali, że we Francji, Japonii i Niemczech restrykcyjna regulacja pożyczek dla biedniejszych gospodarstw

domowych związana jest z większym wykluczeniem kredytowym i pożyczkami w szarej strefie niż w Wielkiej Brytanii.

Niemniej jednak w literaturze trwa debata na ile łatwość dostępu do kredytu prowadzi do nadmiernego zadłużania i stwarza ryzyko wpadnięcia w spiralę zadłużenia. Temat jest jednak trudny i często proponowane zmiany prowadzą do ograniczenia dostępu biedniejszych gospodarstw domowych do kredytu. W przypadku firm pożyczkowych część literatury pokazuje, że ich wpływ na dobrobyt gospodarstw domowych jest pozytywny (Zinman, 2010), część że neutralny (Bhutta, 2014), a część że negatywny (Melzer, 2011). Mann (2014) przeprowadził eksperyment, w którym pytał osoby biorące chwilówki w firmie pożyczkowej, kiedy je zwrócą, z czego aż 60% rzeczywiście zwróciło pieniądze w ciągu 2 tygodni od zadeklarowanego wcześniej terminu. Niewątpliwie w przypadku każdego produktu kredytowego część konsumentów zyska, a część straci, więc trudno jednoznacznie go określić pozytywnie bądź negatywnie, ale większy dostęp do kredytu z pewnością daje gospodarstwom domowym większą wolność wyboru.

3. Propozycje dopracowania projektu

Amerykańskie firmy windykacyjne często ściągają długi bez udziału sądów, po terminie przedawnienia. Strategia polega na skupowaniu długów blisko lub po okresie przedawnienia, kiedy są one bardzo tanie. Nawet pomimo zakazu pozywania do sądu ani straszenia pozwem po upływie okresu przedawnienia, amerykańskie firmy windykacyjne często ściągają takie długi. Część dłużników spłaca dług po terminie, aby poprawić swoją zdolność kredytową (w przypadku amerykańskich regulacji może być to problematyczne, ale nie w przypadku polskich). Pozostaje niejasne ilu dłużników spłaca przedawnione długi przez brak wiedzy, że zaszło już przedawnienie. Dlatego praktyka budzi kontrowersje i została zakazana w kilku stanach USA (Zywicki, 2015; Goldberg, 2006).

Po okresie przedawnienia dług ma być, w myśl projektu, wykreślany z BIG nie tylko, jak dotąd, w przypadku konsumentów, ale również przedsiębiorców. To złe rozwiązanie. Spłata długu po okresie przedawnienia jest w dalszym ciągu możliwa na zasadzie dobrowolności, a wykreślenie długu z bazy jest do tego dodatkowym bodźcem. W myśl projektu Ministerstwa Sprawiedliwości będzie można tak poprawić swoją zdolność kredytową jedynie w BIK. W USA firmy windykacyjne często uzyskują spłaty długów po terminie. Taka windykacja nie angażuje organów państwa i nie przerzuca kosztów na podatników. Zadaniem przedawnienia jest przeciwdziałanie nieuczciwym pozwom które mogłyby zapychać system sądowniczy, uniknięcie pogorszenia stanu dowodów co mogłoby utrudnić prowadzenie procesu, a także by ograniczyć niepewność otrzymania pozwu w przyszłości. Co więcej, rozsądzanie spraw w sądach jest kosztowne, szczególnie po latach, dla pozywającego, pozwanego i podatników finansujących sąd. Z punktu widzenia ekonomicznej analizy prawa, przedawnienie powinno zachodzić, kiedy koszty dalszego

prowadzenia procesu przewyższają korzyści z egzekucji długu. Jednak w przypadku prywatnej windykacji, która namawia dłużnika do dobrowolnej spłaty długu po terminie przedawnienia, koszty są znacznie niższe (podatnicy w ogóle nie ponoszą w tym przypadku żadnych kosztów), i dlatego taka windykacja trwa jeszcze często po urzędowym przedawnieniu.

Nałożenie na sądy obowiązku sprawdzania czy roszczenie nie jest przedawnione to dobry kierunek, ale można problem rozwiązać efektywniej. Zamiast nakładać na sąd dodatkowy obowiązek weryfikacji terminu przedawnienia i dodawać mu dodatkowe obowiązki, można zakazać wnoszenia pozwów i straszenia pozwami w przypadku przeterminowanych roszczeń. Oczywiście pod rygorem odszkodowania na rzecz dłużnika.

Wpisanie wprost do kodeksu cywilnego możliwości nieuwzględnienia przez sąd zajęcia przedawnienia może prowadzić do częstszego korzystania z tej ścieżki przez sądy. Obecnie sąd może nie uwzględnić wniosku dłużnika o oddalenie pozwu wierzyciela nawet w razie przedawnienia, ale żaden przepis nie mówi wprost o takiej ścieżce, co może być jednym z powodów jej rzadkiego stosowania. Warto się zastanowić czy taka norma prawna w ogóle jest potrzebna i czy nie ogranicza pewności obywateli co do zajęcia przedawnienia, zmuszając ich, być może, do długiego przechowywania dokumentacji dotyczącej spłaty długów. Problem rozwiązałoby przyjęcie rozwiązania proponowanego przez nas w poprzednim akapicie, ponieważ nie daje ono sądowi decyzji co do uwzględnienia upływu okresu przedawnienia.

4. Podsumowanie

Podsumowując, skrócenie okresu przedawnienia współgra ze wzrostem dostępności kredytu we współczesnej gospodarce. Warto natomiast dopracować elementy ustawy, w szczególności rezygnując z wymazywania długu z BIG po upływie okresu przedawnienia i wprowadzając sankcje za pozwy dotyczące przedawnionych roszczeń zamiast każdorazowej kontroli przez sądy. Proponowane przez Ministerstwo Sprawiedliwości zmiany szczegółowo opisuje Tabela 1, poniżej.

Tabela 1. Co zmieni nowelizacja proponowana przez Ministerstwo Sprawiedliwości?

	Jak jest obecnie?	Co wprowadzi nowelizacja?
Termin przedawnienia (kodeks cywilny)	10 lat	6 lat
	Uwagi: Termin przedawnienia świadczeń okresowych, np. czynsz za mieszkanie oraz świadczeń związanych z działalnością gospodarczą nie ulegnie zmianie i nadal będzie wynosił 3 lata. Nowelizacja w ogóle nie dotyczy świadczeń alimentacyjnych, ponieważ podstawą do ich przedawnienia nie jest kodeks cywilny, a kodeks rodzinny i opiekuńczy.	

	Okres przedawnienia alimentów wynosi 3 lata.	
Termin przedawnienia roszczenia stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem sądu lub innego organu powołanego do rozpoznawania spraw danego rodzaju (Kodeks cywilny)	10 lat	6 lat
	Uwagi: Termin przedawnienia świadczeń okresowych, stwierdzonych prawomocnym orzeczeniem sądu lub innego organu pozostaje niezmienny i wynosi 3 lata. Należy zauważyć, że przedawnienie nie jest równoznaczne z wygaśnięciem zobowiązania w postaci długu. Ten dług nadal istnieje, ale nie można go już dochodzić drogą sądową.	
Dochodzenie roszczenia w stosunku do konsumenta po okresie przedawnienia (Kodeks cywilny)	Możliwe jest sądowe dochodzenie roszczenia, nawet po okresie przedawnienia.	Nie będzie możliwości dochodzenia roszczenia po okresie przedawnienia.
	Uwagi: Dłużnik po upływie okresu przedawnienia może dobrowolnie uregulować swoje zobowiązanie. Przedawnienie nie jest umorzeniem długu, sprawia tylko, że nie jest on wymagalny. Dlatego też dane z bazy BIK nie znikają po przedawnieniu zobowiązania kredytowego. Inaczej jest w przypadku baz BIG, w których na mocy nowelizacji ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych dane o długu należy usuwać najpóźniej po upływie 10 lat od dnia jego wymagalności. Po zmianie będzie to 6 lat.	
Uwzględnienie przez sąd okresu przedawnienia (Kodeks cywilny)	Obecnie żaden przepis prawny nie mówi wprost o możliwości nieuwzględnienia upływu terminu przedawnienia, ponieważ sąd nie bada tego z urzędu. Jednak przedawnienie jest przesłanką do wniesienia przez dłużnika powództwa o oddalenie pozwu wierzyciela. Wówczas sąd analizuje czy oddalenie powództwa uwzględnić, czy też nie.	Sąd będzie miał możliwość nieuwzględnienia upływu terminu przedawnienia, jeśli będą za tym przemawiały względy słuszności.
	Uwagi: Zastosowanie takiego rozwiązania spowoduje niepewność prawną i konieczność gromadzenia dokumentacji związanej z windykacją i spłatą należności dłużej niż przewiduje to okres przedawnienia.	
Zajęcie konta bankowego	Bank jest zobowiązany	Bank będzie zobowiązany do

<p>(kodeks postępowania cywilnego)</p>	<p>przekazać niezwłocznie zajętą kwotę z konta dłużnika na pokrycie należności (w każdym przypadku), albo w terminie 7 dni poinformować komornika o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty.</p>	<p>niezwłocznego przekazania zajętej kwoty na pokrycie należności tylko w przypadku zobowiązań alimentacyjnych i rentowych. W innych przypadkach przekazanie tych środków na konto komornika ma nastąpić po upływie 7 dni.</p>
	<p>Uwagi: Ten sam schemat zostanie również wdrożony wobec postępowań egzekucyjnych w administracji. Wydłużenie czasu na przekazanie środków z konta bankowego na rachunek komornika w innych przypadkach niż alimenty i renta jest sensownym rozwiązaniem ze względu na fakt, że nie wszystkie środki zgromadzone na koncie podlegają egzekucji, np. świadczenie 500+, część wpływów z wynagrodzenia. To wielokrotnie powodowało problemy z niesłusznie zajętymi i przekazanymi na poczet zadłużenia środkami. Ponadto termin 7 dniowy daje realną możliwość wnioskowania o odblokowanie niesłusznie zajętego konta bankowego, w przypadku pomyłek.</p>	

Źródło: Opracowanie własne FOR

Literatura

Bagnall, J., Bounie, D., Huynh, K. P., Kosse, A., Schmidt, T., Schuh, S. D., Stix, H. (2016), Consumer cash usage: a cross-country comparison with payment diary survey data, *International Journal of Central Banking* 12(4), December

Bhutta, N. (2014), Payday loans and consumer financial health, *Journal of Banking & Finance* 47(October):230–242.

Drozd, L.A., Serrano-Padial, R. (2017), Modeling the Revolving Revolution: The Debt Collection Channel, *American Economic Review* 107(3):897-930

Ellison, A., Forster, R. (2008), The impact of interest rate ceilings. The evidence from international experience and the implications for regulation and consumer protection in the credit market in Australia, *Policis*

Goldberg, L. (2006), Dealing in Debt: The High-Stakes World of Debt Collection After FDCPA, *Southern California Law Review* 79(3):711-752

Mann, R. (2014), Assessing the Optimism of Payday Loan Borrowers, *Supreme Court Economic Review* 21(1):105-132.

Marinaro, I.C. (2017), Loan-sharking in a time of crisis: lessons from Rome's illegal credit market, *Trends in Organized Crime* 20(1-2):196-215.

Melzer, B.T. (2011) The Real Costs of Credit Access: Evidence from the Payday Lending Market, *The Quarterly Journal of Economics* 126(1):517-555.

Morse, A. (2011), Payday Lenders: Heroes or Villains? *Journal of Financial Economics*, 102(1):28-44.

Niemi-Kiesiläinen, J. (1999), Consumer Bankruptcy In Comparison: Do We Cure A Market Failure Or A Social Problem?, *Osgoode Hall Law Journal* 473(37):476-482

Zaki, M. (2016), Access to Short-Term Credit and Consumption Smoothing within the Paycycle, *FEEM Working Paper No. 007*

Zinman, J. (2010) Restricting Consumer Credit Access: Household Survey Evidence on Effects around the Oregon Rate Cap, *Journal of Banking & Finance* 34(3):546-556.

Zywicki, T.J. (2015), The Law and Economics of Consumer Debt Collection and Its Regulation, *Mercatus Working Paper*, Mercatus Center, George Mason University, September

Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązuje i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa. Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w Internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wyężonego, skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, wesprzyj finansowo nasze działania.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

W sprawie darowizn możesz się skontaktować:

Patrycja Satora, dyrektor ds. rozwoju FOR

Tel. 500 494 173

patrycja.satora@for.org.pl

Już dziś pomóż nam chronić wolność – obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

KONTAKT DO AUTORA

Rafał Trzeciakowski

Ekonomista

e-mail: rafal.trzeciakowski@for.org.pl

Karolina Wąsowska

Prawnik

e-mail: karolina.wasowska@for.org.pl

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju – FOR

ul. Ignacego Krasickiego 9A · 02-628 Warszawa · tel. +22 628 85 11

e-mail: info@for.org.pl · www.for.org.pl

[f/FundacjaFOR](https://www.facebook.com/FundacjaFOR) · [t@FundacjaFOR](https://twitter.com/FundacjaFOR)